

บทที่ ๗

การประเมินหลักสูตร

ความนำ

กระบวนการพัฒนาหลักสูตร ประกอบด้วยขั้นตอนที่สำคัญคือ การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน การกำหนดจุดประสงค์ของหลักสูตร การเลือกเนื้อหาและประสบการณ์การเรียนรู้ การนำหลักสูตรไปใช้ และการประเมินหลักสูตร ดังนั้นเมื่อจัดทำหลักสูตรและนำหลักสูตรไปใช้แล้ว นักพัฒนาหลักสูตรจำเป็นต้องมีการประเมินเพื่อตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรว่า มีคุณค่าหรือมีข้อบกพร่องที่ต้องปรับปรุงแก้ไขในประเด็นใดบ้าง ดังนั้นการประเมินหลักสูตรจึงเป็นขั้นตอนที่สำคัญขั้นตอนหนึ่งของการพัฒนาหลักสูตร การประเมินหลักสูตรเป็นกิจกรรมที่ต้องกระทำอย่างต่อเนื่องเป็นระยะ เพื่อเป็นกระบอกเสียงที่สะท้อนให้เห็นภาพของการพัฒนาหลักสูตรอย่างชัดเจนทุกขั้นตอน ในบทนี้จะกล่าวถึง ความหมาย จุดมุ่งหมายของการประเมินหลักสูตร ระยะเวลาของการประเมินหลักสูตร รูปแบบการประเมินหลักสูตร และขั้นตอนการประเมินหลักสูตร

ความหมายของการประเมินหลักสูตร

นักการศึกษาได้ให้ความหมายของการประเมินหลักสูตร (curriculum evaluation) สรุปได้ดังนี้

สตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam)^๑ ให้ความหมายของการประเมินหลักสูตรคือ กระบวนการหาข้อมูล เก็บข้อมูล เพื่อนำมาใช้เป็นประโยชน์ในการตัดสินใจเลือกของหลักสูตรที่ดีกว่าเดิม ซึ่งสอดคล้องกับ ครอนบัต (Cronbach)^๒ ซึ่งอธิบายเพิ่มเติมว่า การประเมินหลักสูตร คือการรวบรวมข้อมูลและการใช้ข้อมูลเพื่อตัดสินใจในเรื่องโปรแกรมการศึกษาหรือหลักสูตร ส่วนนักการศึกษาไทยได้กล่าวถึงความหมายของการประเมินหลักสูตรไว้สอดคล้องกับแนวคิดของนักการศึกษาตะวันตกในกลุ่มนี้ ดังเช่น สมิตร์ คุณากร^๓ กล่าวว่า การประเมินหลักสูตร คือการหาคำตอบว่าหลักสูตรสัมฤทธิ์ผลตามที่กำหนดไว้ในจุดประสงค์ของหลักสูตรมากน้อยเพียงใด โดยมีขอบเขตของ การประเมินคือ การวิเคราะห์ตัวหลักสูตร การวิเคราะห์กระบวนการของการนำหลักสูตรไปใช้ การวิเคราะห์สัมฤทธิ์ผลในการเรียนของผู้เรียน และการวิเคราะห์โครงการประเมินหลักสูตร และ ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์^๔ ได้ให้ความหมายของการประเมินหลักสูตร หมายถึง การรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลแล้วนำข้อมูลมาใช้ในการ

^๑ ศักดิ์ศรี ปาณะกุล. การประเมินหลักสูตร. (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๒), หน้า ๒๓.

^๒ Cronbach, Lee J. *Essential of Psychological Testing*. (New York : Harper Row, 1970), P. 231.

^๓ สมิตร์ คุณากร. *หลักสูตรและการสอน*. (กรุงเทพมหานคร : ชวนพิมพ์, ๒๕๑๘), หน้า ๑๙๘.

^๔ ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์. *การพัฒนาหลักสูตร : หลักการและแนวปฏิบัติ*. (กรุงเทพมหานคร : อลิ้นเพชร, ๒๕๓๙), หน้า ๑๙๒.

การตัดสินใจข้อบกพร่องหรือปัญหา เพื่อหาทางปรับปรุงแก้ไขส่วนประกอบทุกส่วนของหลักสูตรให้มีคุณภาพดียิ่งขึ้น หรือตัดสินใจคุณค่าของหลักสูตรนั้น ๆ

นอกจากนี้ วิชัย วงษ์ใหญ่^๕ กล่าวว่า การประเมินหลักสูตรเป็นกระบวนการเปรียบเทียบระหว่างผลการใช้หลักสูตรที่วัดได้กับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร และ สุทธนู ศรีไสย์^๖ กล่าวว่า การประเมินหลักสูตร เป็นกระบวนการพัฒนาหลักสูตรที่ต่อเนื่องกันมาตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งหลักสูตรได้มีการนำไปใช้เรียบร้อยแล้ว การประเมินหลักสูตรจะมีทั้งการประเมินความก้าวหน้าและประเมินผลงานในขั้นสุดท้ายหลังจากการพัฒนาหลักสูตรได้เสร็จสิ้นกระบวนการแล้ว

กล่าวโดยสรุป การประเมินหลักสูตร หมายถึง กระบวนการพิจารณาถึงคุณค่า คุณภาพ ความสำคัญของหลักสูตร โดยการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการตัดสินใจ และตัดสินใจคุณค่าของหลักสูตร ทำให้มองเห็นจุดเด่นจุดด้อยของหลักสูตร เพื่อบอกให้ผู้เกี่ยวข้องทราบว่า หลักสูตรที่สร้างนั้นมีความเหมาะสมเป็นไปตามเป้าหมายที่ต้องการหรือไม่ ในกระบวนการดังกล่าวมีขอบข่ายการดำเนินการที่ต่อเนื่องกัน ตั้งแต่การจัดทำหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้ โดยจะมีการประเมินทั้งความก้าวหน้าและการประเมินรวมขั้นสุดท้าย

จุดมุ่งหมายของการประเมินหลักสูตร

ศักดิ์ศรี ปาณะกุล^๗ ลัดดาวลัย เพชรโรจน์^๘ นิรมล ศตวุฒิ^๙ กล่าวว่า การประเมินหลักสูตรมีจุดมุ่งหมายดังนี้

๑. เพื่อหาคุณค่าของหลักสูตร โดยพิจารณาว่าหลักสูตรที่จัดทำขึ้นนั้นตอบสนองวัตถุประสงค์ที่หลักสูตรต้องการหรือไม่ ช่วยให้ผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์เพียงใด โดยข้อมูลจากการประเมินจะเป็นประโยชน์ต่อนักพัฒนาหลักสูตรและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตรให้มีคุณภาพมากขึ้น

๒. เพื่อตัดสินใจว่า การวางเค้าโครงและรูปแบบของระบบหลักสูตร ตลอดจนการบริหารงานจัดการหลักสูตรและการสอนเป็นไปตามแนวทางที่กำหนดไว้หรือไม่

๓. เพื่อวัดผลผลิต โดยจะพิจารณาว่าผู้เรียนมีคุณภาพอย่างไร ผู้เรียนมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปตามความมุ่งหวังของหลักสูตร หลังจากผ่านกระบวนการทางการศึกษามาแล้วหรือไม่

---

^๕ วิชัย วงษ์ใหญ่. พัฒนาหลักสูตรและการสอน-มิติใหม่. (กรุงเทพมหานคร : ธเนศวรการพิมพ์, ๒๕๓๕), หน้า ๑๖.

^๖ สุทธนู ศรีไสย์. การจัดการและการวางแผนพัฒนาหลักสูตร. (กรุงเทพมหานคร : ม.ป.ท., ๒๕๓๗), หน้า ๑๓๓.

^๗ ศักดิ์ศรี ปาณะกุล. การประเมินหลักสูตร. (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๒), หน้า ๓๓.

^๘ ลัดดาวลัย. ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการประเมินหลักสูตรและการเรียนการสอน ในประมวลสาระชุดวิชา การประเมินหลักสูตรและการเรียนการสอน. (นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๔๕), หน้า ๑๒๘.

^๙ นิรมล ศตวุฒิ. การพัฒนาหลักสูตร. (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๘), หน้า ๑๐๙-๑๑๐.

๔. เพื่อหาความต้องการจำเป็น เพื่อเลือกแนวทางการสร้างหลักสูตรให้มีความสอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มหรือสถาบัน โดยมีการประเมินเพื่อให้ได้ทางเลือกก่อนจะมีตัวหลักสูตร

๕. เพื่อหาความเป็นไปได้เพื่อนำหลักสูตรไปใช้ โดยประเมินระหว่างการใช้หลักสูตรและเมื่อใช้หลักสูตรเสร็จสิ้นแล้ว

ขอบเขตของการประเมินหลักสูตร

ในการประเมินหลักสูตร ไม่ว่าจะเป็นการประเมินผลความก้าวหน้า (formative evaluation) ซึ่งจะประเมินในระหว่างการปฏิบัติงานพัฒนาหลักสูตร เพื่อมุ่งการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร หรือการประเมินผลสรุป (summative evaluation) ซึ่งจะประเมินผลเมื่อมีการพัฒนาหลักสูตรครบวงจร หรือเมื่อใช้หลักสูตรมาระยะเวลาหนึ่ง เพื่อเป็นการตัดสินใจว่าหลักสูตรนั้นควรดำเนินการต่อหรือยกเลิกการใช้หลักสูตร ดังนั้นสิ่งที่ควรต้องประเมินจะต้องครอบคลุมขอบเขต ดังนี้^{๑๐}

๑. การประเมินเอกสารหลักสูตร เป็นการตรวจสอบคุณภาพขององค์ประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตร คือ จุดหมาย จุดประสงค์ โครงสร้าง เนื้อหาสาระ วิธีวัดและประเมินผล มีความสอดคล้องเหมาะสม ครอบคลุม และถูกต้องตามหลักการพัฒนาหลักสูตรหรือไม่เพียงใด ภาษาที่ใช้ในเอกสารมีความชัดเจน และสามารถสื่อสารให้เกิดความเข้าใจต่อการนำไปปฏิบัติหรือไม่ ข้อกำหนดหรือแนวทางการใช้หลักสูตรมีความชัดเจนเพียงใด การวางแผนการจัดการศึกษาตามหลักสูตร มีความเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย และระดับการศึกษาเพียงใด

๒. การประเมินระบบหลักสูตร เป็นการประเมินหลักสูตรทั้งระบบเพื่อให้มองเห็นภาพรวมของหลักสูตรได้อย่างชัดเจน การประเมินระบบของหลักสูตร ประกอบด้วยองค์ประกอบดังนี้

๒.๑ การประเมินจุดมุ่งหมายของหลักสูตรในระดับต่าง ๆ คือ จุดมุ่งหมายของหลักสูตร จุดประสงค์ของกลุ่มวิชา หรือกลุ่มสาระการเรียนรู้ จุดประสงค์รายวิชา จุดประสงค์การเรียนรู้ระดับการเรียนการสอนในชั้นเรียน เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องเชื่อมโยงกัน

๒.๒ การประเมินการจัดเนื้อหาในหลักสูตร คือความเหมาะสมของสัดส่วนเนื้อหา ความทันสมัย ประโยชน์ที่ผู้เรียนจะได้รับ ความเหมาะสมของการจัดขอบข่ายและลำดับการเรียนรู้ของกรอบโครงสร้างหลักสูตร

๒.๓ การประเมินการจัดการเรียนการสอน เป็นการประเมินการสอนของครู โดยพิจารณาจากการนำหลักสูตรมาใช้ในห้องเรียน ความรู้ความสามารถในเนื้อหาวิชาที่สอน การใช้เทคนิควิธีการสอนที่หลากหลาย การใช้สื่อการเรียนรู้ นวัตกรรมการเรียนรู้ และการเลือกใช้วิธีการวัดและประเมินผลที่หลากหลาย

๒.๔ การประเมินระบบการบริหารจัดการหลักสูตร เป็นการประเมินความพร้อมในการใช้หลักสูตร โครงสร้างและระบบของสถานศึกษา ผู้บริหารหลักสูตร อาคารสถานที่ ทรัพยากรการศึกษาที่สนับสนุนการเรียนการสอน

---

^{๑๐} ฉวีรัตน์ ไทยอุทิศ. การพัฒนาหลักสูตรมีกรอบการประเมินหลักสูตรสถานศึกษา สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยหลักการ “Balanced Scorecard”. (ปริญาญการศึกษาคุณวุฒิบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๗), หน้า ๓๕.

๓. การประเมินผลผลิตและผลลัพธ์ ในการนำหลักสูตรไปใช้และประเมินสัมฤทธิ์ผลเมื่อใช้หลักสูตรแล้ว เรียกว่า การประเมินผลผลิต และเมื่อต้องการประเมินผลต่อไปในระยะยาวโดยศึกษาถึงผลกระทบต่อสังคม เรียกว่า การประเมินผลลัพธ์ ขอบเขตของการประเมินผลผลิตและผลลัพธ์ เช่น ประเมินเนื้อหาในหลักสูตร ประเมินกระบวนการ ประเมินผู้เรียน กระบวนการพัฒนาแบบทดสอบ ประเมินประสิทธิภาพการจัดงบประมาณ ประเมินความสำเร็จของผู้สำเร็จการศึกษาในด้านความรู้ และทักษะในการปฏิบัติงาน และประเมินเจตคติต่อวิชาชีพ เป็นต้น

ขั้นตอนการประเมินหลักสูตร

วิชัย วงษ์ใหญ่^{๑๑} และ ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์^{๑๒} กล่าวว่า การประเมินหลักสูตร ผู้ประเมินควรดำเนินการตามขั้นตอนอย่างเป็นระบบดังนี้

๑. การวางแผนประเมินหลักสูตร โดยพิจารณาว่าจะประเมินหลักสูตรในส่วนใดบ้าง เช่น ประเมินเอกสารหลักสูตร ประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ประเมินการสอนของผู้สอน ประเมินการบริหารของผู้บริหาร ประเมินติดตามผลผู้สำเร็จการศึกษา และประเมินการยอมรับหลักสูตรจากผู้ปกครองหรือชุมชน เป็นต้น

๒. กำหนดวัตถุประสงค์ของการประเมินหลักสูตร ผู้ประเมินต้องกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการประเมินให้ชัดเจน เนื่องจากการกำหนดขอบข่ายวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการประเมินอย่างชัดเจนจะเป็นกรอบของการประเมินผลหรือเป็นตัวเสนอแนะรูปแบบของการประเมินผล กลุ่มผู้ให้ข้อมูล วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินหลักสูตรได้อย่างเหมาะสมและมีความถูกต้อง

๓. การออกแบบการประเมินหลักสูตร ขั้นตอนนี้เปรียบเสมือนเข็มทิศที่จะนำไปสู่เป้าหมายของการประเมิน สิ่งที่ผู้ประเมินหลักสูตรจะต้องตัดสินใจในการออกแบบการประเมิน มีดังนี้

๓.๑ การกำหนดกลุ่มตัวอย่าง ในการประเมินหลักสูตร ผู้ประเมินอาจได้ข้อมูลจากกลุ่มประชากรเป้าหมายทั้งหมด หรืออาจศึกษาข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างของประชากรนั้น

๓.๒ การกำหนดแหล่งข้อมูล ก่อนลงมือเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้ประเมินต้องตัดสินใจกำหนดว่าจะใช้แหล่งข้อมูลจากที่ใด ใช้แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (primary source) หรือใช้แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (secondary source) ผู้ประเมินควรพิจารณาข้อมูลจากหลาย ๆ แหล่ง

๓.๓ การพัฒนาเครื่องมือและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้ประเมินต้องตัดสินใจเลือกเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลให้เหมาะสม เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลจะต้องมีความเชื่อถือได้ (reliability) และมีความเที่ยงตรง (validity) สูง

---

^{๑๑} วิชัย วงษ์ใหญ่. **พัฒนาหลักสูตรและการสอน-มิติใหม่**. (กรุงเทพมหานคร : ธเนศวรการพิมพ์, ๒๕๓๕), หน้า ๑๖-๑๗.

^{๑๒} ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์. **การพัฒนาหลักสูตร : หลักการและแนวปฏิบัติ**. (กรุงเทพมหานคร : อลิ้น เพรส, ๒๕๓๙), หน้า ๑๙๗-๒๐๒.

๓.๔ การกำหนดเกณฑ์ในการประเมิน ผู้ประเมินควรตั้งเกณฑ์ในการประเมินที่เหมาะสมไว้ล่วงหน้า เพราะเกณฑ์การประเมินจะเป็นเครื่องบ่งชี้คุณภาพในส่วนของหลักสูตรที่ถูกประเมิน

๓.๕ การกำหนดเวลา ผู้ประเมินควรต้องกำหนดระยะเวลาในการดำเนินการประเมินหลักสูตรในขั้นตอนต่าง ๆ โดยกำหนดเป็นปฏิทินปฏิบัติงาน เพื่อจะได้ข้อมูลที่ต้องการและไม่เสียเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล

๔. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้ประเมินจะเก็บรวบรวมข้อมูลตามกรอบขอบข่ายและระยะเวลาที่กำหนดไว้ในปฏิทินการปฏิบัติงาน

๕. การวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการจัดการกระทำกับข้อมูลที่เก็บรวบรวมมา ดำเนินการจัดข้อมูลเป็นหมวดหมู่ จากนั้นเป็นการดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการที่เหมาะสม

๖. การรายงานผลการประเมิน เป็นการนำเสนอข้อมูลที่ผ่านการวิเคราะห์มาแล้ว โดยใช้การตีความ การอธิบาย การสรุปเกี่ยวกับข้อมูลนั้น ผู้ประเมินจะต้องรายงานและเสนอผลการประเมินในรูปความเรียงหรือในรูปของกราฟ แผนภูมิ โดยการรายงานผลการประเมินมุ่งเสนอข้อมูลที่บ่งชี้ให้เห็นว่าหลักสูตรนี้ เมื่อนำไปปฏิบัติจริงแล้ว มีคุณภาพหรือไม่เพียงใด มีส่วนใดที่ควรต้องปรับปรุงแก้ไขหรือยกเลิกการใช้

นอกจากนั้น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้มีข้อสรุปว่า การประเมินหลักสูตรสถานศึกษา จัดเป็นส่วนหนึ่งของการประเมินคุณภาพของสถานศึกษา ซึ่งเป็นระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

ดังนั้น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้เสนอกระบวนการประเมินหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งแต่ละสถานศึกษาสามารถนำกระบวนการประเมินผลหลักสูตรไปปรับใช้ตามโครงสร้างของหลักสูตรสถานศึกษา โดยสรุปได้ดังนี้^{๑๓}

๑. การกำหนดจุดมุ่งหมายของการประเมินหลักสูตรสถานศึกษา โดยทบทวนจุดมุ่งหมายของหลักสูตรสถานศึกษา การติดตามประเมินคุณลักษณะของผู้เรียนให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรสถานศึกษา และการนำจุดมุ่งหมายของหลักสูตรไปใช้ในกิจกรรมต่าง ๆ ของสถานศึกษา

๒. กระบวนการประเมินหลักสูตรสถานศึกษา มีขั้นตอนดังนี้

๒.๑ การวางแผนการประเมินหลักสูตร

๒.๒ การประเมินหลักสูตรก่อน ระหว่างและหลังการใช้หลักสูตร

๒.๓ การประเมินการสอน

๒.๔ การรายงานผลการประเมินหลักสูตร

๓. การประเมินผลลัพธ์ โดยทำการประเมิน ๒ รายการคือ

๓.๑ สัมฤทธิ์ผลที่เกิดกับผู้เรียนในด้านต่าง ๆ ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

๓.๒ ผลกระทบคือ ความพึงพอใจของผู้เกี่ยวข้อง

^{๑๓} สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. แนวการประเมินหลักสูตรสถานศึกษา. (กรุงเทพมหานคร : กระทรวงศึกษาธิการ (เอกสารอัดสำเนา), ๒๕๔๖), หน้า ๓๙.

รูปแบบการประเมินหลักสูตร

นักประเมินหลักสูตรได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการประเมินหลักสูตรหลายรูปแบบ ซึ่งผู้ประเมินหลักสูตรจะสามารถเลือกใช้ให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการประเมินหลักสูตร ในเอกสารประกอบการสอนนี้ ผู้เขียนขอเสนอรูปแบบการประเมินหลักสูตร โดยแบ่งเป็น ๔ กลุ่ม ดังนี้

๑. รูปแบบการประเมินหลักสูตรโดยอิงจุดประสงค์

รูปแบบการประเมินหลักสูตรโดยอิงจุดประสงค์ (goal attainment model) เป็นรูปแบบการประเมินที่ ไทเลอร์ (Tyler) เป็นผู้นำเสนอแนวคิดนี้เป็นคนแรก ซึ่งใช้กันมากในการประเมินผลทางการศึกษา ต่อมา แฮมมอนด์ (Hammond) ได้พัฒนาเพิ่มเติม โดยรวมการประเมินการสอนและการประเมินสถาบันเข้ามาด้วย ต่อมา โพรวัส (Provus) ได้พัฒนารูปแบบการประเมินที่มีการเปรียบเทียบผลการปฏิบัติจริงกับมาตรฐานที่ตั้งไว้ เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการปรับปรุงหลักสูตร รูปแบบการประเมินหลักสูตรโดยอิงจุดประสงค์ ทั้ง ๓ รูปแบบ มีรายละเอียดดังนี้

๑.๑ รูปแบบการประเมินหลักสูตรของไทเลอร์

ไทเลอร์ เป็นผู้ที่วางรากฐานของการประเมินหลักสูตรตั้งแต่ ปี ค.ศ. ๑๙๓๐ ไทเลอร์ ได้ให้ความหมายของการประเมินว่า เป็นการเปรียบเทียบข้อมูลจากการปฏิบัติงานของผู้เรียนกับจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมที่กำหนดไว้ การประเมินหลักสูตรตามแนวคิดของไทเลอร์ จึงเป็นกระบวนการที่นำมาใช้ในการพิจารณาว่า จุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ในหลักสูตร บรรลุผลหรือไม่ โดยการศึกษารายละเอียดขององค์ประกอบของกระบวนการจัดการศึกษา ๓ ส่วน คือ จุดมุ่งหมายทางการศึกษา การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ และการประเมิน

การประเมินหลักสูตรตามแนวคิดของไทเลอร์ จะเป็นการยึดความสำเร็จของผู้เรียนส่วนใหญ่เป็นเกณฑ์ในการตัดสินโดยอาศัยการวัดพฤติกรรมก่อนและหลังเรียน และมีการกำหนดเกณฑ์ไว้ก่อนล่วงหน้าว่าความสำเร็จจะระดับใดจึงถือว่าประสบความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ การประเมินผลในลักษณะนี้จึงเป็นแบบการประเมินผลสรุป (summative evaluation) มากกว่าการประเมินผลความก้าวหน้า (formative evaluation)

๑.๒ รูปแบบการประเมินหลักสูตรของแฮมมอนด์

แฮมมอนด์ (Hammond) มีแนวคิดในการประเมินหลักสูตรโดยยึดจุดประสงค์เป็นหลักคล้ายแนวคิดของไทเลอร์ แต่แฮมมอนด์ได้เสนอแนวคิดที่ต่างจากไทเลอร์คือ การประเมินผลควรประเมินองค์ประกอบต่าง ๆ ในรูปของปฏิสัมพันธ์ (interaction) ของมิติต่าง ๆ ที่อยู่ในสถานะแวดล้อมทางการศึกษา ซึ่งประกอบด้วย มิติ ๓ ด้าน ดังนี้

๑.๒.๑ มิติด้านการจัดการเรียนการสอน ประกอบด้วยตัวแปรสำคัญ ๕ ตัวแปร คือ

๑) การจัดชั้นเรียนและตารางสอน เป็นเรื่องของการจัดให้ครูและผู้เรียนมาพบกัน เพื่อให้เกิดกิจกรรมการเรียนการสอน การจัดชั้นเรียนประกอบด้วยองค์ประกอบย่อยคือ เวลาและสถานที่ ในเรื่องของเวลา หมายถึง การกำหนดช่วงเวลาการสอน การจัดลำดับเวลาไม่เหมาะสมกับวิชาที่สอน วิชาใดควรสอนกี่ครั้งต่อสัปดาห์ ควรอยู่ในช่วงใดของเวลาเรียน ส่วนสถานที่ หมายถึง การจัดชั้นเรียนซึ่งมี ๒ ลักษณะคือ การจัดชั้นเรียนในแนวตั้ง เป็นการจัดชั้นเรียนโดยมีการ

แบ่งระดับชั้น เนื้อหาที่สอนจัดไปตามแต่ละระดับชั้น ส่วนการจัดชั้นเรียนในแนวนอน อาจจัดโดยพิจารณาจากความสามารถ วุฒิภาวะของผู้เรียน พื้นฐานทางสังคมของผู้เรียน

๒) เนื้อหาวิชา หมายถึง โครงสร้างของเนื้อหาวิชาที่ระบุไว้ในหลักสูตรที่นำมาสอนในแต่ละระดับชั้น

๓) วิธีการ หมายถึง หลักการเรียนรู้ ทฤษฎีการเรียนรู้ การออกแบบกิจกรรม การเรียนการสอน รวมทั้งปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับผู้เรียน ผู้เรียนกับผู้เรียน

๔) สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ หมายถึง สถานที่ วัสดุอุปกรณ์ ครุภัณฑ์ต่าง ๆ ที่มีผลต่อการใช้หลักสูตร

๕) งบประมาณ หมายถึง เงินที่ใช้เพื่ออำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนการสอน ค่าบำรุงการศึกษา ตลอดจนค่าจ้างบุคลากร

๑.๒.๒ มิติด้านสถาบัน ประกอบด้วยตัวแปรที่สำคัญ ๖ ตัวแปร คือ

๑) นักเรียน มีองค์ประกอบที่ต้องพิจารณาในการประเมินหลักสูตรคือ อายุ เพศ ระดับชั้นที่กำลังศึกษา ความสนใจ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สุขภาพร่างกายและจิตใจ บุคลิกภาพและภูมิหลังของครอบครัว

๒) ครู มีองค์ประกอบที่ต้องพิจารณาในการประเมินหลักสูตรคือ อายุ เพศ วุฒิทางการศึกษา ประสบการณ์การสอน เงินเดือน กิจกรรมที่ทำในเวลาว่าง การมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร

๓) ผู้บริหารสถานศึกษา มีองค์ประกอบที่ต้องพิจารณาคือ อายุ เพศ วุฒิทางการศึกษา ประสบการณ์ทางการบริหาร ลักษณะทางบุคลิกภาพ เงินเดือน ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานบริหารวิชาการ

๔) ผู้เชี่ยวชาญ มีองค์ประกอบที่ต้องพิจารณาคือ อายุ เพศ ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ลักษณะของการให้คำปรึกษาหรือช่วยเหลือ ความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน

๕) ครอบครัว มีองค์ประกอบที่ต้องพิจารณาคือ สถานภาพสมรส ขนาดของครอบครัว รายได้ สถานที่พักอาศัย ระดับการศึกษา

๖) ชุมชน มีองค์ประกอบที่ต้องพิจารณาคือ สภาพชุมชน จำนวนประชากรในชุมชน การกระจายของอายุของประชากร ความเชื่อ ค่านิยม สภาพทางเศรษฐกิจ อาชีพในชุมชน

๑.๒.๓ มิติด้านพฤติกรรม มีองค์ประกอบของพฤติกรรม ๓ ด้านคือ พฤติกรรมด้านความรู้ (cognitive domain) พฤติกรรมด้านทักษะ (psychomotor domain) และ พฤติกรรมด้านเจตคติ (affective domain)

แนวคิดการประเมินหลักสูตรของแฮมมอนด์ เริ่มด้วยการประเมินหลักสูตรที่กำลังดำเนินการใช้อยู่ เพื่อให้ได้ข้อมูลเป็นพื้นฐานที่จะนำไปสู่การตัดสินใจ

๑.๓ รูปแบบการประเมินหลักสูตรของโพรวัส

มอลคอล์ม โพรวัส (Malcolm Provus) ได้เสนอรูปแบบการประเมินหลักสูตร ที่เรียกว่า การประเมินความไม่สอดคล้อง (The discrepancy of evaluation model) เป็นการประเมินหลักสูตรโดยการเปรียบเทียบความคาดหวังเกี่ยวกับความสำเร็จของหลักสูตรที่ได้กำหนดไว้

ล่วงหน้า มาเป็นมาตรฐานเพื่อการประเมินกับผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจริงจากการใช้หลักสูตร เมื่อพบสิ่งที่ไม่ตรงกันคือ ผลที่คาดหวังกับผลที่เกิดขึ้นจริงมีความคลาดเคลื่อน (discrepancy) แสดงว่า สิ่งที่เป็นจริงยังมีข้อบกพร่องและไม่เป็นไปตามความคาดหวังที่กำหนดไว้ ดังนั้นหลักสูตรจึงควรต้องได้รับการปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้นตามมาตรฐานที่กำหนด การประเมินหลักสูตรตามแนวคิดของโพรวิส มีลำดับขั้นตอน ๕ ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑ ผู้ประเมินต้องกำหนดเกณฑ์มาตรฐาน (standards-S) ของสิ่งที่ต้องการวัดก่อน เช่น มาตรฐานด้านเนื้อหา

ขั้นตอนที่ ๒ ผู้ประเมินต้องรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานหรือการปฏิบัติจริงของสิ่งที่ต้องการวัด (performance - P)

ขั้นตอนที่ ๓ ผู้ประเมินนำข้อมูลที่รวบรวมได้ในขั้นที่ ๒ มาเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ในขั้นที่ ๑ (compare - C)

ขั้นตอนที่ ๔ ผู้ประเมินศึกษาความแตกต่างหรือความไม่สอดคล้องระหว่างผลการปฏิบัติจริงกับเกณฑ์มาตรฐาน (discrepancy -D)

ขั้นตอนที่ ๕ ผู้ประเมินส่งผลประเมินให้ผู้บริหารหรือผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นข้อมูลในการตัดสินใจเกี่ยวกับหลักสูตรว่าจะยกเลิกการใช้หลักสูตร หรือปรับปรุงแก้ไขให้มีคุณภาพดีขึ้น (decision making)

๒. รูปแบบการประเมินหลักสูตรที่เน้นการตัดสินใจ

รูปแบบการประเมินหลักสูตรที่เน้นการตัดสินใจ (decision - making model) เป็นรูปแบบการประเมินที่ต้องการให้นักประเมินแสดงบทบาทในการตัดสินใจ นักประเมินกลุ่มนี้ ได้แก่ ครอนบาค (Cronbach) และ สเตค (Stake) โดยมีรายละเอียดในแต่ละรูปแบบดังนี้

๒.๑ รูปแบบการประเมินหลักสูตรของครอนบาค

ครอนบาค (Cronbach) ได้ให้ความหมายของการประเมินว่า หมายถึง การเก็บรวบรวมและใช้ข้อสนเทศ เพื่อตัดสินใจเกี่ยวกับหลักสูตร ดังนั้นการประเมินจะต้องเกี่ยวข้องกับกิจกรรมหลาย ๆ อย่าง ครอนบาคไม่เห็นด้วยกับการประเมินผลหลักสูตรโดยการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนจากแบบทดสอบ แล้วนำคะแนนของผู้สอบมาพิจารณาเพื่อปรับปรุงหลักสูตร ดังนั้นครอนบาคจึงเสนอแนวคิดในการประเมินหลักสูตรว่า ผลของการประเมินควรนำไปใช้เพื่อการตัดสินใจ ๓ ประการคือ

๑. การปรับปรุงหลักสูตร โดยการตัดสินใจว่า วัสดุอุปกรณ์ และวิธีสอนที่ใช้ อยู่ น่าพอใจหรือไม่ มีส่วนใดที่ยังต้องแก้ไข

๒. การตัดสินใจเกี่ยวกับบุคคล เพื่อให้ทราบถึงความต้องการของผู้เรียน เพื่อนำไปใช้ประกอบในการวางแผนการสอน การคัดเลือกและจัดกลุ่มผู้เรียน เพื่อให้ทราบจุดเด่นจุดอ่อนของผู้เรียน

๓. การตัดสินใจเกี่ยวกับระบบการบริหาร การประเมินทำให้ทราบว่าระบบการบริหารงานของโรงเรียน มีสิ่งใดต้องปรับปรุงแก้ไข ผู้สอนแต่ละคนมีประสิทธิภาพหรือไม่

สำหรับแนวทางในการประเมิน ครอนบาค (Cronbach) เสนอให้ทำการประเมินในสิ่งต่อไปนี้

๑. การประเมินกระบวนการ เป็นการประเมินวิธีดำเนินการเรียนการสอน เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน เป็นการตรวจสอบดูว่าในระหว่างที่มีการเรียนการสอน ได้มีสิ่งใดเกิดขึ้นบ้าง เช่น ครูดำเนินการสอนเป็นอย่างไร นักเรียนทำกิจกรรมต่าง ๆ อย่างไร

๒. การประเมินทักษะความชำนาญ เป็นการประเมินความสามารถของนักเรียน โดยอาศัยข้อสอบที่เป็นมาตรฐาน หรือการให้นักเรียนทำงานตามที่มอบหมาย

๓. การประเมินเจตคติ เป็นการประเมินความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งที่เรียนไปแล้ว การวัดความเชื่ออาจทำได้หลายวิธี เช่น การสัมภาษณ์ การใช้แบบสอบถาม

๔. การติดตามผล เป็นการประเมินคุณภาพของหลักสูตร โดยศึกษาผลของหลักสูตรที่มีต่อนักเรียนที่จบการศึกษาไปแล้วในช่วงเวลาหนึ่ง ซึ่งจะเป็ประโยชน์ต่อการวางแผนหลักสูตรใหม่ต่อไป

๒.๒ รูปแบบการประเมินหลักสูตรของสเตค

รูปแบบการประเมินหลักสูตรของสเตค (Stake) เป็นรูปแบบการประเมินที่เน้นการตัดสินใจ ในการประเมินหลักสูตรตามแนวคิดของสเตค จะเริ่มจากการสร้างตารางข้อมูล ซึ่งนักประเมินจะต้องเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ ด้วยวิธีการต่าง ๆ ตารางข้อมูลแบ่งลักษณะของข้อมูลเป็น ๓ ประเภทคือ

๑. สิ่งที่มีอยู่ก่อน (antecedents) โดยประเมินสิ่งต่าง ๆ ที่มีมาก่อนการใช้หลักสูตร เช่น ลักษณะของผู้เรียนก่อนเรียน ความถนัด ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ผ่านมา คุณลักษณะของครู ลักษณะเนื้อหาวิชา วัสดุอุปกรณ์ อาคารสถานที่และระบบการบริหารจัดการ เป็นต้น

๒. กระบวนการ (transactions) เป็นการประเมินปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นระหว่างครูกับนักเรียน นักเรียนกับนักเรียน นักเรียนกับบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้อง นักเรียนกับวัสดุหลักสูตร สิ่งแวดล้อมในห้องเรียน เวลาเรียนที่จัดให้

๓. ผลผลิต (outcomes) หรือผลลัพธ์ของหลักสูตร เป็นการประเมินผลที่เกิดขึ้นหลังจากที่มีการเรียนการสอนไปแล้ว เช่น ความรู้ความสามารถของผู้เรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และทักษะของนักเรียน ตลอดจนผลกระทบจากการสอนของครู ผู้บริหาร และบุคลากรในโรงเรียน ผลการเรียนซ้ำชั้น

ก่อนที่ผู้ประเมินจะประเมินองค์ประกอบต่าง ๆ ทั้ง ๓ ด้าน ผู้ประเมินต้องตั้งผลที่คาดหวังเอาไว้ก่อน แล้วสังเกตหรือทดสอบผลที่เกิดขึ้นจริง จากนั้นจึงใช้มาตรฐานซึ่งได้แก่เกณฑ์ต่าง ๆ ที่ผู้เชี่ยวชาญเชื่อว่าควรจะใช้เป็นการนำไปสู่การตัดสินใจ

๓. รูปแบบการประเมินหลักสูตรที่เน้นการตัดสินใจเพื่อการจัดการ

การประเมินหลักสูตรรูปแบบนี้ สตีฟเฟิลบีม (Stufflebeam) ได้นำเสนอต่อที่ประชุมของสมาคม Phi Delta Kappa เมื่อปี ค.ศ. ๑๙๗๐ รูปแบบการประเมินหลักสูตรของสตีฟเฟิลบีม หรือ CIPP Model มาจากคำย่อจากภาษาอังกฤษ ๔ คำ คือ

- C ย่อมาจาก context แปลว่า บริบท
- I ย่อมาจาก input แปลว่า ปัจจัยเบื้องต้น
- P ย่อมาจาก process แปลว่า กระบวนการ
- P ย่อมาจาก product แปลว่า ผลผลิต

รูปแบบการประเมินหลักสูตรของสตีฟเฟิลบีม เป็นที่รู้จักและเป็นที่ยอมรับกันอย่างแพร่หลาย โดยมีชื่อเรียกเต็มว่า Context – Input – Process – Product Model หรือ The Phi Kappa Committee Model หรือเรียกสั้น ๆ ว่า CIPP^{๑๔} รูปแบบการประเมินหลักสูตรของสตีฟเฟิลบีม มีการประเมินข้อมูล ๔ ประเภท ดังนี้

๑. การประเมินบริบท (context evaluation) เป็นการประเมินผลบริบทหรือสภาวะแวดล้อม เพื่อให้ได้ข้อมูลในการกำหนดจุดมุ่งหมายหรือจุดประสงค์ต่าง ๆ ของหลักสูตร ในกรณีที่กำลังจัดทำหลักสูตรใหม่ โดยการวิเคราะห์สภาวะแวดล้อม ปัญหาและความต้องการต่าง ๆ เพื่อชี้ให้เห็นว่า ควรจะกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรอย่างไรจึงจะสนองความต้องการและแก้ปัญหาที่ประสบอยู่ และเมื่อใช้หลักสูตรมาระยะหนึ่งแล้วต้องการประเมินหลักสูตร การประเมินในส่วนนี้คือ ประเมินเพื่อตรวจสอบดูว่า จุดประสงค์ของหลักสูตร โครงสร้าง เนื้อหาในหลักสูตร มีความสอดคล้องกับบริบทของสังคมหรือไม่เพียงใด

๒. การประเมินปัจจัยนำเข้า (input evaluation) เป็นการประเมินปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร คือ ปัจจัยด้านบุคลากร นักเรียน อุปกรณ์สื่อการเรียนการสอน อาคารสถานที่ งบประมาณ เพื่อตรวจสอบดูว่าปัจจัยนำเข้าเหล่านี้มีผลสนับสนุนให้หลักสูตรบรรลุผลในเชิงปฏิบัติหรือไม่อย่างไร

๓. การประเมินกระบวนการ (process evaluation) เป็นการประเมินหลักสูตรในชั้นปฏิบัติการหรือประเมินกระบวนการใช้หลักสูตร เพื่อตรวจสอบดูว่ากิจกรรมหรือกระบวนการต่าง ๆ ของการใช้หลักสูตรในสภาพที่เป็นจริงเป็นอย่างไร มีปัญหาและข้อบกพร่องอย่างไร

๔. การประเมินผลผลิต (product evaluation) เป็นการประเมินผลที่เกิดจากการใช้หลักสูตร เป็นการประเมินผลสัมฤทธิ์ของหลักสูตร โดยตรวจสอบว่า ผู้เรียนมีคุณสมบัติตรงตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรหรือไม่เพียงใด

๔. รูปแบบการประเมินหลักสูตรด้วย Balanced Scorecard

๔.๑ หลักการของ Balanced Scorecard

Balanced Scorecard หรือ BSC เป็นกลยุทธ์ในการบริหารงานสมัยใหม่ ได้รับความนิยมนำไปทั่วโลก วิธีนี้ได้พัฒนาขึ้นในปี ค.ศ. ๑๙๙๐ โดย โรเบิร์ต แคปแลน (Robert Kaplan) จากมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด (Harvard) และ เดวิด นอร์ตัน (David Norton) จาก Balanced Scorecard Collaborative ระบบดังกล่าวต้องการให้ผู้บริหารขององค์กรได้รับรู้ถึงจุดอ่อนและความไม่ชัดเจนของการบริหารงาน ซึ่ง Balanced Scorecard จะช่วยในการกำหนดกลยุทธ์การจัดการ องค์กรได้ชัดเจน โดยดูจากผลของการวัดค่าได้จากทุกมุมมอง เพื่อให้เกิดดุลยภาพในทุก ๆ ด้าน

^{๑๔} ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์. การพัฒนาหลักสูตร : หลักการและแนวปฏิบัติ. (กรุงเทพมหานคร : อลีนเพรส, ๒๕๓๙), หน้า ๒๔๐-๒๔๑.

มากกว่าที่จะใช้มุมมองด้านการเงินเพียงด้านเดียว ดังนั้น Balanced Scorecard จึงเป็นระบบการบริหารงาน และการประเมินผลทั่วทั้งองค์กร โดยการกำหนดวิสัยทัศน์ (vision) และแผนกลยุทธ์ (strategic plan) แล้วแปลผลลงไปสู่ทุกจุดขององค์กรเพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานของแต่ละฝ่าย

Balanced Scorecard จะทำให้เราได้เห็นภาพขององค์กรใน ๔ มุมมอง และนำไปสู่การพัฒนาเครื่องมือวัดผล โดยวิธีการรวบรวมข้อมูลและนำผลที่ได้มาวิเคราะห์ มุมมองทั้ง ๔ ดังกล่าวประกอบด้วย

๑. มุมมองด้านการเรียนรู้และการพัฒนา (The learning and growth perspective) เป็นมุมมองด้านการเรียนรู้และการเติบโต เช่น การพัฒนาความรู้ความสามารถของพนักงาน ความพึงพอใจของพนักงาน และการพัฒนาระบบอำนวยความสะดวกในการทำงาน เป็นต้น

๒. มุมมองด้านกระบวนการในองค์กร (The business process perspective) เป็นมุมมองด้านกระบวนการทำงานภายในองค์กรเอง เช่น การคิดค้นนวัตกรรมใหม่ ๆ การจัดโครงสร้างองค์กรที่มีประสิทธิภาพ การประสานงาน ภายในองค์กร และการจัดการด้านสายงานผลิตที่มีประสิทธิภาพ เป็นต้น

๓. มุมมองด้านลูกค้า (The customer perspective) เป็นมุมมองด้านลูกค้า เช่น ความพึงพอใจของลูกค้า ภาพลักษณ์ กระบวนการด้านการตลาด และการจัดการด้านลูกค้าสัมพันธ์ เป็นต้น

๔. มุมมองด้านการเงิน (The financial perspective) เป็นมุมมองด้านการเงิน เช่น การเพิ่มรายได้ ประสิทธิภาพในการผลิตที่มีต้นทุนต่ำและมีการสูญเสียระหว่างผลิตน้อย และการหาแหล่งเงินทุนที่มีต้นทุนต่ำ เป็นต้น

Balanced Scorecard จึงเป็นเสมือนเครื่องมือหรือกลไกในการวางแผนและบริหารกลยุทธ์ที่มีการกำหนดมุมมองทั้ง ๔ ด้าน เพื่อให้เกิดความสมดุลในการพัฒนาองค์กรจนบรรลุแผนกลยุทธ์ที่ได้วางไว้

๔.๒ การประเมินหลักสูตรสถานศึกษาโดยหลักการ Balanced Scorecard

ในปัจจุบันหลักการ Balanced Scorecard ได้ถูกนำมาใช้ในการบริหารจัดการสถานศึกษาทั้งในระดับอุดมศึกษาและระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยเฉพาะในบริบทของการประกันคุณภาพการศึกษา ดังเช่น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้นำหลักการของ BSC มาใช้เป็นกรอบในการวางแผนงานหลักในการพัฒนาโรงเรียนในพื้นที่ตามโครงการหนึ่งอำเภอ หนึ่งโรงเรียนในฝัน โดยกำหนดกรอบงาน ๔ มุมมองคือ ด้านนักเรียน ด้านกระบวนการจัดการศึกษาในโรงเรียน ด้านการเรียนรู้และการพัฒนา และด้านงบประมาณและทรัพยากร

กระบวนการประเมินหลักสูตรสถานศึกษาโดยหลักการ BSC ประกอบด้วย ๕ ขั้นตอน คือ ๑) การวางแผนประเมินหลักสูตร โดยกำหนดวัตถุประสงค์ของการประเมิน เพื่อจัดทำกรอบการประเมินหลักสูตรเป็น ๔ มุมมอง คือ มุมมองด้านผู้เรียน มุมมองด้านการพัฒนาหลักสูตร มุมมองด้านการเรียนรู้และการพัฒนา และมุมมองด้านงบประมาณและทรัพยากร ๒) การดำเนินการประเมินหลักสูตร ๓) การวิเคราะห์ข้อมูลผลการประเมิน ๔) การรายงานผลการประเมิน และ ๕) การนำผลการประเมินไปใช้

สำหรับการกำหนดกรอบการประเมิน (scorecard) ของหลักสูตรสถานศึกษาเป็นภาระหน้าที่ของแต่ละสถานศึกษา จะต้องดำเนินการวิเคราะห์และแปลงวิสัยทัศน์ กลยุทธ์ของสถานศึกษา เพื่อกำหนดเป็นวัตถุประสงค์ของการประเมิน และกำหนดเป็นกรอบการประเมินใน ๔ มุมมอง ซึ่งประกอบด้วย

๑. การประเมินหลักสูตรสถานศึกษามุมมองด้านนักเรียนและผู้เกี่ยวข้อง

การประเมินหลักสูตรด้านมุมมองด้านนักเรียนและผู้เกี่ยวข้อง มีวัตถุประสงค์เพื่อตัดสินคุณค่าของหลักสูตรสถานศึกษาว่าเมื่อนำไปใช้แล้ว ส่งผลต่อผู้เรียนและบุคคลที่เกี่ยวข้องอย่างไรบ้าง คือผลผลิตของหลักสูตรเกิดจากการใช้หลักสูตร ดังนั้น ลูกค้ำ คือ บุคคลที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับหลักสูตรสถานศึกษา ได้แก่ นักเรียน ครู พ่อแม่หรือผู้ปกครอง และชุมชน เป็นต้น

๒. การประเมินหลักสูตรสถานศึกษามุมมองด้านกระบวนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

การประเมินหลักสูตรด้านมุมมองด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา มี วัตถุประสงค์เพื่อการตัดสินคุณค่าของการดำเนินการกระบวนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ซึ่งเกี่ยวข้องกับกระบวนการจัดทำหลักสูตร เพื่อให้ได้หลักสูตรที่มีคุณภาพ กระบวนการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาหรือการนำหลักสูตรไปใช้จัดการเรียนการสอนให้นักเรียนบรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตรในแต่ละรายวิชา และกระบวนการประเมินหลักสูตร

๓. การประเมินหลักสูตรสถานศึกษามุมมองด้านการเรียนรู้และการพัฒนา

การประเมินหลักสูตรสถานศึกษามุมมองด้านการเรียนรู้และการพัฒนา มีวัตถุประสงค์เพื่อการตัดสินคุณค่าของการดำเนินการด้านการเรียนรู้และพัฒนาเกี่ยวกับหลักสูตรสถานศึกษา เพื่อให้สถานศึกษาสามารถจัดทำและใช้หลักสูตรสถานศึกษา กล่าวคือ การประเมินครูและผู้บริหารเกี่ยวกับความสามารถในการปฏิบัติงานด้านหลักสูตร ตลอดจนความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน

๔. การประเมินหลักสูตรสถานศึกษามุมมองด้านงบประมาณและทรัพยากร

เป็นการประเมินการใช้จ่ายงบประมาณและทรัพยากรเพื่อการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ค่าใช้จ่ายในการเรียนรู้และพัฒนาครูให้สามารถใช้หลักสูตรให้ผู้เรียนมีความพึงพอใจและมีผลสัมฤทธิ์ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรสถานศึกษา

เมื่อคณะผู้ประเมินหลักสูตรสถานศึกษาได้กำหนดกรอบการประเมินครบทั้ง ๔ มุมมองแล้ว ลำดับต่อไปคือ การจัดทำเครื่องมือวัดให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ การวัดเป้าหมายของมุมมองแต่ละด้าน จากนั้นจึงกำหนดปฏิทินดำเนินการประเมิน เพื่อดำเนินการเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล การแปลความของข้อมูล และการจัดทำรายงานสรุปผลการประเมินหลักสูตรสถานศึกษา

การประเมินหลักสูตร หมายถึง กระบวนการพิจารณาคุณค่า คุณภาพ ความสำคัญของหลักสูตร โดยการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการตัดสินใจ และตัดสินคุณค่าของหลักสูตร

ขั้นตอนการประเมินหลักสูตร ควรดำเนินการอย่างเป็นระบบ ซึ่งประกอบด้วย การวางแผน ประเมินหลักสูตร การกำหนดวัตถุประสงค์ของการประเมินหลักสูตร การออกแบบการประเมินหลักสูตร การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และการรายงานผลการประเมิน

รูปแบบการประเมินหลักสูตร ตามแนวคิดของนักประเมินหลักสูตร แบ่งเป็น ๔ กลุ่ม คือ รูปแบบการประเมินหลักสูตรโดยอิงจุดประสงค์ ได้แก่ รูปแบบการประเมินหลักสูตรของ ไทเลอร์ รูปแบบการประเมินหลักสูตรของแฮมมอนด์ และรูปแบบการประเมินหลักสูตรของ โพรวัส รูปแบบการประเมินหลักสูตรที่เน้นการตัดสินใจ ได้แก่ รูปแบบการประเมินหลักสูตรของครอนบาค และรูปแบบการประเมินหลักสูตรของสแตค รูปแบบการประเมินหลักสูตรที่เน้นการตัดสินใจเพื่อการจัดการ ได้แก่ รูปแบบการประเมินหลักสูตรของสตัฟเฟิลบีม และรูปแบบ การประเมินหลักสูตร โดยหลักการ Balanced Scorecard

เอกสารอ้างอิงบทที่ ๗

- กัญจนา ลินทร์ตันศิริกุล. รูปแบบการประเมินหลักสูตร ใน ประมวลสาระชุดวิชา การประเมินหลักสูตรและการเรียนการสอน. (หน้า ๑๗๐ – ๑๗๔). นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๔๕.
- ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์. การพัฒนาหลักสูตร : หลักการและแนวปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร : อีสัน เพรส, ๒๕๓๙.
- ฉัตร ไทยอุทิศ. (๒๕๔๗). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการประเมินหลักสูตรสถานศึกษา สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยหลักการ “Balanced Scorecard”. ปริญาการศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๔๗.
- ณรงค์ศักดิ์ บุญยมาลิก. กรอบโครงสร้างตามหลักการ Balanced Scorecard [Online]. Available : <http://www.unescobhk.org/fileadmin/> (2007)
- นิรมล ศตวุฒิ. การพัฒนาหลักสูตร. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๘.
- ลัดดาวลัย. ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการประเมินหลักสูตรและการเรียนการสอน ในประมวลสาระชุดวิชา การประเมินหลักสูตรและการเรียนการสอน. (หน้า ๑๒๘ – ๑๓๐) นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๔๕.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. พัฒนาหลักสูตรและการสอน-มิติใหม่. กรุงเทพมหานคร : ธเนศวรการพิมพ์, ๒๕๓๕.
- ศักดิ์ศรี ปาณะกุล. การประเมินหลักสูตร. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๒.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. แนวการประเมินหลักสูตรสถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร : กระทรวงศึกษาธิการ (เอกสารอัดสำเนา), ๒๕๔๖.
- สุทธนู ศรีไสย์. การจัดการและการวางแผนพัฒนาหลักสูตร. กรุงเทพมหานคร : ม.ป.ท., ๒๕๓๗.
- สมิตรี คุณากร. หลักสูตรและการสอน. กรุงเทพมหานคร : ชวนพิมพ์, ๒๕๑๘.
- Cronbach, Lee J. *Essential of Psychological Testing*. New York : Harper Row, 1970.
- Carta F. Berry and Gayle Mindes. *Planning a Theme – Based Curriculum Goals, themes, Activities, and Planning Guides for 4’s and 5’s*. Parsippany : Good Year Books. (1993).
- Drake, Susan M. *Creating Integrated Curriculum*. Thousand Oaks : Corwin Press, 1989.
- Forgarty, R. *The Mindful School : How to Integrate the Curricula*. (9th ed.) Palatine : IRI/Skylight Publishing, 1991.
- Heidi Hayes Jacobs. *Interdisciplinary Curriculum : Design and Implementation*. Alexandria : ASCD, 1989.
- Johanna Kisin Lemlench. *Curriculum and Instructional Methods for the Elementary and Middle School*. New York : Memillan, 2002.